

195

Στοιχεία για την εξαγορά των χωριών

Διοστρατο & Κεντρικό Άρτης

Αναστασία Γ. Καρρά

Λίγα λόγια για την εργασία

Τα χωριά Νησίστα και Πιστιανά Παλαιάς Ελλάδος, σήμερα Κεντρικό και Δίστρατο αντίστοιχα, αρχικά δεν ήταν τίποτα άλλο παρά καλλιεργήσιμες εκτάσεις στις όχθες του ποταμού Αράχθου και ανήκαν στην περιοχή της Άρτας που απελευθερώθηκε το 1881 από τον οθωμανικό ζυγό.

Μετά την απελευθέρωση, στις δυο αυτές περιοχές πέρασαν και εγκαταστάθηκαν μερικές οικογένειες από τα αντίπερα χωριά του Ξεροβουνίου, την Νησίστα και τα Πιστιανά που βρίσκονταν ακόμη υπό την οθωμανική κατοχή. Οι εκτάσεις αυτές, που πέρασαν στο ελληνικό, αποτέλεσαν τα όρια των μετέπειτα κοινοτήτων Κεντρικού και Διστράτου, που μέχρι τότε ήταν βοσκότοπος με ελάχιστους ή καθόλου κατοίκους.

Η εργασία προσπαθεί να ρίξει λίγο φως στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των χωριών αυτών πριν την απελευθέρωση, καθώς επίσης και την εξαγορά τους από τους κατοίκους μετά το 1881.

Αναστασία Γ. Καρρά

Άρτα, Μάρτιος 2025

Στη φωτογραφία εξωφύλλου ο Βαθύκαμπος Κοινότητας Κεντρικού. (Από προσωπική συλλογή Α. Καρρά)

1. ΧΩΡΙΟΝ ΠΙΣΤΙΑΝΑ Π. Ε. (σημερινό ΔΙΣΤΡΑΤΟ)

Ο Σερ. Ξενόπουλος το 1884 αναφέρει την έκταση του χωριού σαν Λυκούρες (Λυπούρας) επειδή είχε πολλούς λύκους, και το περιγράφει ως εξής :

«ΚΒ΄) Πιστιανά ή Οπισθιανά Νέα, χωρίον απέναντι του παλαιού κείμενον και διαχωριζόμενον υπό του Ποταμ. Ινάχου (παλαιά ονομασία του Αράχθου). Αυτόθι ην ποτε χωρίον, Λυπούρας καλούμενον, όπου μετά την μεταπολίτευσιν, εν έτει 1881, κατέφυγον 50 οικογένειαι, αποφεύγουσαι τον πολυχρόνιον και ανυπόφορον τυραννικόν ζυγόν. Αύται εκκλησιάζονται εις μικρόν τινα πεπαλαιωμένον ναόν της αγίας Τριάδος, ιερουργούμενον υπό ιερέω δύο. Εν τη περιφερεία του χωρίου υπάρχουνσι παρεκκλήσιά τινα ηρειπωμένα όμως πάντα, οίον του αγίου Νικολάου, των Ταξιαρχών, του αγίου Γεωργίου και του Ευαγγελισμού, όπερ λέγεται ότι υπήρξε ποτέ Μονή, δια και Παλαιομονάστηρον καλείται», (Βυζάντιος, 1884).

Αναφορά στην περιοχή βρίσκουμε και το 1886, όταν πέρασε από εκεί ο Νικόλαος Σχινάς, ο οποίος κατέγραψε τους σταθμούς κατά μήκος της οροθετικής γραμμής του 1881. Στην περιοχή είχε εγκατασταθεί ο 75ος σταθμός οροφυλακής του Τραπεζακίου. Αναφέρει χαρακτηριστικά : *«ΣΤΑΘΜΟΣ ΤΡΑΠΕΖΑΚΙΟΥ (75ος) : Μετά μια ώρα περίπου από το σταθμό της Φτέρης βρισκόταν ο σταθμός του Τραπεζακίου, μέσα σε ένα δάσος γεμάτο λύκους και ζαρκάδια, αποτελούμενος από μια καλύβα και κοντά σε μια πηγή. Από το σταθμό του Τραπεζακίου ήταν ορατοί και οι δυο προηγούμενοι σταθμοί Φτέρης και Κρυονερίου», (Καρρά, 2021).*

Ο συνοικισμός Σινιάγκος Διστράτου με την τεχνητή λίμνη Πουρναρίου. (Πηγή : ΤΟ ΔΙΣΤΡΑΤΟ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ, Χ. Ντάλας, Αθήνα, 2008)

Όπως προαναφέρθηκε στην περιοχή αυτή εγκαταστάθηκαν αμέσως μετά την απελευθέρωση της περιοχής εντεύθεν του Αράχθου, κάτοικοι του απέναντι χωριού Πιστιανών, που ακόμη βρίσκονταν στο Τούρκικο, οι οποίοι καλλιεργούσαν κάποιες εκτάσεις «*πέρα απ' το ποτάμι*». Το νεοϊδρυθέν πλέον χωριό στο Ελληνικό εξαγοράστηκε από τους κατοίκους του το 1884 και έκτοτε ονομάστηκε Πιστιανά Παλαιάς Ελλάδος. Μετονομάστηκε δε σε Δίστρατο το 1956 (ΦΕΚ 125^Α- 21/5/1956).

1.1 Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των Πιστιανών

Για να κατανοήσουμε την εξαγορά του χωριού θα πρέπει να σχολιάσουμε πρώτα το ιδιοκτησιακό καθεστώς, όπως αυτό είχε διαμορφωθεί για όλη την περιοχή των Πιστιανών και από τις δυο πλευρές του Αράχθου.

Στα ύστερα χρόνια της οθωμανικής κατοχής, οι κάτοικοι των Πιστιανών είχαν αναθέσει την φύλαξη του χωριού τους στον Μέτκο – μπέη ή Μετκόμπεη. Και τούτο διότι οι κάτοικοι υπέφεραν από τις εξορμήσεις Αλβανών ληστών, που λυμαίνονταν την περιοχή. Ήταν μια συνήθης πρακτική, τα αυτοκέφαλα χωριά της Ηπείρου, για να προφυλαχτούν από τις αρπαγές που διέπρατταν κατά καιρούς αλβανικά στίφη, να καταφεύγουν σε διάφορους πρόκριτους είτε στα Γιάννενα ή αλλού, στους οποίους ανέθεταν την προστασία των χωριών τους δίνοντάς τους γι' αυτό «*...ή εις είδος πρόβατα ή βούτυρον ή έτερον τοιούτων ή μέρος τε εκ των καρπών (όπερ και συνηθέστερον), το δε τοιούτον δικαίωμα εκαλείτο “αγαλίκι”*».

Πέρασμα του Άραχθου με τα πόδια από την Ροδανγή για κάποιο πανηγύρι στη Φτέρη. (Πηγή : ΡΟΔΑΥΓΗ, ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΧΤΑΣ, Χ. Σταύρος, Άρτα, 2020)

Πιο συγκεκριμένα, όσο αφορά το χωριό Πιστιανά κατά τη διαπραγμάτευση της εξαγοράς του, μετά την απελευθέρωση το 1913, διαβάζουμε σχετικά :«*Το χωρίον Πιστιανά, διαφυγόν τας αθρόας διαρπαγάς του Αλή - πασά, παρέμεινεν αυτοκέφαλον*

(καριέ), ήτοι ιδιόκτητον, ανήκον εις τους ιδίους κατοίκους μέχρι του έτους 1852, παραμένει δε εισέτι εγγεγραμμένον ως τοιούτον εν τω Αυτοκρατορικό κτηματολογίω Κωνσταντινουπόλεως. Αλλά, ως συνήθως έπραττον και άλλα αυτοκέφαλα χωριά κατά περιόδους οσάκις η Ήπειρος ετρομοκρατείτο υπό ληστών Αλβανών, το χωρίον Πιστιανά εν έτει 1852 επεζήτησε την προστασίαν του εν Ιωαννίνους ισχύοντων τότε Μετκόμπεη, όστις και ανέλαβε την φύλαξη του χωριού επί τη υποσχέση των κατοίκων όπως παρέχωσιν εις αυτόν ως δώρον (αγαλίκιον) 10 τοις εκατόν επί της εσοδείας κ.λ.π. και συνήφθη ιδιωτικόν σύμφωνον από 1 Ιουλίου 1852. Το ούτως υποσχεθέν μίσθωμα φυλάξεως κατεβάλλετο μέχρι του έτους 1862 οπότε ο Μέτκο – μπέης επεζήτησε να μετατρέψη το αγαλίκιον εις ίμορον, αυξανόμενον εις 30 τοις εκατόν και ήγειρε μάλιστα δίκην παραταθείσαν μέχρι του έτους 1880, χωρίς ουδέν να επιτύχη. Τότε απελπισθείς ο Μέτκο – μπέης συνήψε δάνειον 620 λιρών παρά του Μουσταφά Δερβέναγα, όστις αποκτήσας κατά τον Τουρκικόν Νόμον υποθηκικόν δικαίωμα ισοδυναμούν προς αγοραπωλησίαν επί εξωνήσει, μετά σχετικήν διαδικασίαν εικονικώς διεξαχθείσαν, κατέλαβε το χωρίον κατά το έτος 1890.....» (ΓΑΚ, Κ.Υ.). Με άλλα λόγια, ο Μέτκο – μπέης, προσπαθώντας να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του, είχε πάρει δάνεια από διάφορους αγάδες των Ιωαννίνων, τα οποία στη συνέχεια δεν μπορούσε να αποπληρώσει.....

Συνοικισμός Ναζαίων Κεντρικού. (Από προσωπική συλλογή Α. Καρρά)

Πιο συγκεκριμένα, όσο αφορά το απέναντι του Αράχθου ελεύθερο πλέον έδαφος, όπου είχαν μετοικήσει κάτοικοι από το χωριό Πιστιανά και σύμφωνα με τα στοιχεία που αναγράφονται στη συνέχεια, οφειλέτης ήταν ο γιός του Μετκόμπεη, ήτοι ο Μουσταφά Βέης Ιωαννίτης, και επισπεύδων ο Μουσταφά Αγάς Ιωαννίτης, γιός του Ιβραχήμ Αγά Μαλιόκου, ο οποίος είχε δανείσει τον Μετκόμπεη οκτακόσιες (800) οθωμανικές λίρες «μετά του τόκου αυτών προς 10 τοις εκατό κατ' έτος από την ημέρα συνομολογήσεως του χρέους μέχρι εξωφλήσεως», ποσό που τελικά ανέρχονταν σε

1391 οθωμανικές λίρες ή σε 34.775 δραχμές αντίστοιχα. Μη μπορώντας ο Μουσταφά Αγάς Ιωαννίτης να πάρει πίσω από τον Μουσταφά Μπέη τα χρήματα που του είχε δανείσει μαζί με τους τόκους, προέβη σε κατάσχεση και πλειστηριασμό του χωριού. Για τον σκοπό αυτό επρόκειτο να γίνει δημόσιος πλειστηριασμός στην Άρτα, στις 17 Ιουνίου 1884, έξω από το καφενείο του Απόστολου Καρατσινού, ενώπιον του συμβολαιογράφου Άρτης Κωνσταντίνου Ι. Βάλλα. Στην έκθεση του πλειστηριασμού που δημοσιεύτηκε, περιλαμβάνονται και σημαντικά στοιχεία που αφορούν την λεπτομερή περιγραφή του χωριού Πιστιανά Π.Ε., όπως τα σύνορά του, η συνολική έκταση του χωριού, οι καλλιεργήσιμες ή μη εκτάσεις, τα βοσκοτόπια, τα βακούφια, ο αριθμός των οικογενειών που εγκαταστάθηκαν εκεί και ο τόπος προέλευσής των, αναλυτική περιγραφή των σπιτιών, κ.τ.λ..

Νεολαία Γρέβιας – Σιάντον, 1950ς. (Πηγή : ΤΟ ΔΙΣΤΡΑΤΟ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ, Χ. Ντάλας, Αθήνα, 2008)

1.2 Ο πλειστηριασμός του χωριού Πιστιανά Π.Ε. το 1884

Τα στοιχεία που αφορούν τον πλειστηριασμό του χωριού τα αντλούμε από την δημοσίευσή του στην εφημερίδα «ΑΡΤΑ», στις 9 Απριλίου 1884. Η ακριβής ανακοίνωση του πλειστηριασμού έχει ως εξής :

Α' Δηλοποίησις Αναγκαστικού Πλειστηριασμού

“Ο Παρά τοις εν Άρτη Πρωτοδίκαις Δικαστικός Κλητήρ Αντώνιος Δεσύλας Δηλοποιώ

Ότι το εν τη παρά πόδας προσαρτημένη υπό χρονολογίαν 17 Απριλίου ε.ε. και υπ' αριθ. 221 κατασχετηρίω εκθέσει, περιγραφόμενον ακίνητον Κτήμα (Τσεφλίκιον) του χωριού

Πεστιανά της επαρχίας Τζουμέρκων του Δήμου Θεοδωρίας του οφειλέτου Μουσταφά βέη Ιωαννίτου Υιού του Ιβραχήμ αγά Μαλιόκου κατοίκου Ιωαννίνων, και περιγραφόμενου εν τη παρά πόδας προσαρτημένει εκθέσει αναγκαστικής κατασχέσεως ως ανωτέρω είρηται, θέλει πληστειριασθή εν Άρτη κατά την ιδιοτικήν συμφωνίαν του οφειλέτου και του επισπεύδοντος την 17 Ιουνίου 1884 ημέραν Κυριακήν μετά την Θείαν λειτουργίαν περί την ώραν 10 Π.Μ. μέχρι της 12 της Μεσημβρίας, εν τω συνήθη των πλειστηριασμών τόπον έξωθεν του Καφενείου Αποστόλου Καρατσινού, ενώπιον του συμβολαιογράφου Κωσταντίνου Ι. Βάλλα, κολουμένου δε παρά του νομίμου εκπροσώπου αυτού, διδομένου σημείου της λήξεως του πλειστηριασμού διά σκηπανίου ή κώδωνος παρά του δημοσίου Κήρυκος. Ως πρώτη προσφοράν ήτις θέλει χρησιμεύση προς έναρξιν του πλειστηριασμού προτείνομεν εκ μέρους του πληρεξούσιου του επισπεύδοντος δραχμάς Νέας 30,000 τριάκοντα χιλιάδας. Παρακαλούνται δε οι επιθυμούντες να γίνωσι αγορασταί να εμφανισθώσι κατά την ημέραν ταύτην εν τω ειρημένω τόπω του Πλειστηριασμού να πλειοδοτήσωσι.

Ο τελευταίος πλειοδότης οφείλει να παρακαταθέσει αμέσως επί του Πλειστηριασμού υπάλληλον τω παρ' αυτού προσφερθέν ποσόν εις χρήματα χρυσά ή αργυρά ή τραπεζικά γραμμάτια της Τραπεζης Ηπειροθεσσαλίας.

Εν ή περιπτώσει όπου ο τελευταίος πλειοδότης δεν παρακαταθέσει το παρ' αυτού προσφερθέν τίμημα του κατασχεθέντος κτήματος θέλει εκτεθή εις αναπλειστηριασμόν και θέλει είναι υπόλογος διά πάσαν απαντηθησομένην δαπάνην και ζημίαν.

Η παρούσα θέλει τοιχοκολληθή όπου ο νόμος διατάσσει και θέλει δημοσιευθή δις διά της εν Άρτη εκδιδομένης εφημερίδος «Άραχθος».

Εν Άρτη τη 20 Απριλίου 1884

Ο δικαστικός κλητήρ, Αντώνιος Δεσύλας

Αυλάκι Ύδρευσης Κοινότητας Κεντρικού. (Από προσωπική συλλογή Α. Καρρά)

Έπεται αντίγραφον Εκθέσεως Κατασχέσεως

Αριθμ. Ευρ. 221

Έκθεσις αναγκαστικής κατασχέσεως ακινήτου

Εν τω χωρίω Πεστιανά του Δήμου Θεοδωρίας της Επαρχίας Τσουμέρκων.

Σήμερον την 17ην του μηνός Απριλίου του 1884, ημέραν της εβδομάδος Τρίτην και ώραν 4μ.μ. ο υποφαινόμενος παρά τοις εν Άρτη Πρωτοδίκαις δικαστικός κλητήρ Αντώνιος Δεσύλας. Λαβών υπ' όψιν την παρά του άρθρου 870 της Πολιτικής Δικονομίας απαιτουμένην παραγγελίαν και πληρεξουσιότητα παρά του κυρ. Κωνσταντίνου Μηλιώτη δικηγόρου πληρεξουσίου του επισπεύδοντος δανειστού Μουσταφά Αγά Ιωαννίτου, υιού του Ιμβραχήμ Αγά Μαλιόκου, κατοίκου Ιωαννίνων. Δυνάμει και προς εκτέλεσιν του υπ' αριθμ. 13 και υπ' αιθμ. 71 και από 28 Φεβρουαρίου του 1876 (1291 και 17 Σεφέρ 1232 επισήμου χρεωστικού εγγράφου υποθήκης του εθνικού Αυτοκρατορικού Αρχείου της Ρουμανίας της Υποδιοικήσεως Άρτης, μεταφρασθέντος εκ του Οθωμανικού Ελληνιστή την 9ην Δεκεμβρίου 1882 παρά του Διερμηνέως των εν Άρτη Πρωτοδικών Κίμωνος Γκίκα την 10ην Δεκεμβρίου 1882 φέρων παρά πόδας την αριθμ. 34 του έτους 1883 απογράφου εκτελεστού εξ ου προκύπτει ότι ο οφειλέτης Μουσταφά Βέης Ιωαννίτης, υιός του Μετκόβεη, κάτοικος Ιωαννίνων, διά του ανωτέρω χρεωστικού συμβολαίου υποθήκης, υποθήκευσεν προς τον επισπεύδοντα Μουσταφά Αγάν Ιωαννίτην, υιόν του Ιβραχήμ Αγά Μαλιόκου ως εις την κυριότητα και κατοχήν του δυνάμει επισήμου εγγράφου (ήτοι Ταπίων) και υπό τους εν των ειρημένω εγγράφω υποθήκης όρους, τω απέναντι του Ποταμού Αράχθου κείμενον χωρίον Πεστιανά της Επαρχίας Τζουμέρκων αποτελούν είδη μέρος του Δήμου Θεοδωρίας περί ασφάλειαν λιρών Οθωμανικών οκτακοσίων (800) μετά του τόκου αυτών προς 10 τοις εκατό κατ' έτος από την ημέρα συνομολογήσεως του χρέους μέχρι εξωφλήσεως.

3ον. Λαβών υπ' όψιν το υπ' αριθμ 157 και από 13 Μαρτίου 1884 επιδοτήριο εμού του ιδίου Κλητήρος Αντωνίου Δεσύλα, εξ ου εμφανίζεται ότι απεδόθη αντίγραφον του επισήμου χρεωστικού εγγράφου υπ' αριθμ. 13 και από 28 Φεβρουαρίου 1876 (17 Σεπτεμβρίου 1291) περιγραφομένου εν αυτώ του τύπου της εκτελέσεως υπό χρονολογίαν 10 Δεκεμβρίου 1882 με παρά πόδας εν αυτώ επιταγήν προς πληρωμήν επεδόθη νομίμως και προσηκόντως εις τον οφειλέτην Μουσταφά Βέη Ιωαννίτην Μετκόβεη, επιτασσομένου ίνα εμπροθέσμως πληρώση τω επισπεύδοντι Μοσταφά Αγά Ιωαννίτη Υιού του Ιβραχήμ Αγά Μαλιόκου διά κεφάλαιον λίρας οθωμανικάς οκτακοσίας (800) προσέτι δε τον τόκον αυτών προς 10 τοις εκατό κατ' έτος, επί επτά έτη μήνας πέντε και ημέρας επτά ετέρας λίρας οθωμανικάς πεντακοσίας εννενήκοντα μίαν (591) ήτοι εν όλω λίρας χιλίας τριακοσίας εννενήκοντα μίαν, ίσας με δραχμάς νέας 34.775 τριάντα τέσσαρες χιλιάδες επτακοσίας εβδομήκοντα πέντε εντόκως προς δέκα τοις εκατό από της επιδόσεως μέχρι πληρωμής, προσέτιδε δι' έξοδα μεταφράσεως απογράφου αντιγράφου επιταγής επιδόσεως και δικηγορικά ετέρας δραχμάς νέας 67 και τούτοις εντόκως προς 10 τοις εκατό μέχρι εξωφλήσεως και ότι παρήλθεν η νόμιμος προθεσμία.

4ον Την από 1 Απριλίου δοθείσαν μοι παραγγελίαν και πληρεξουσιότητα παρά του κυρίου Κωνσταντίνου Μηλιώτη δικηγόρου πληρεξουσίου του επισπεύδοντος Μουσταφά

Αγά Ιωαννίτην υιού του Ιμπραχήμ Αγά Μαλιόκου, κατοίκου Ιωαννίνων, δι' ης παραγγέλωμας ίνα μεταβώ εν τω ειρημένω χωρίω Πιστιανά, και δυνάμει και προς εκτέλεσιν του ανειρημένου χρεωστικού ενηπόθηκου συμβολαίου εκτελεστού όντος, διενεργήσω αναγκαστικήν κατάσχесιν επί του ενυποθήκου χωρίου Πεστιανά του οφειλέτου Μουσταφά βέη Ιωαννίτου υιού του Μετκόβεη και ενεργήσω άπασαν την διαδικασίαν μέχρι πλειστηριασμού, ίνα εκ του εκπληστεριάσματος αυτού πληρωθώσι τω επισπεύδοντι α) διά το κεφάλαιον λίρας οθωμανικάς 800 οκτακοσσίας μετά του τόκου αυτών προς 10 τοις 100 από 28 Φεβρουαρίου 1874 μέχρι της 13 Μαρτίου 1884 την ημέραν της επιταγής λίρας οθωμανικάς 591 ήτοι εν όλω λίρας 1391 χιλίας τριακοσσίας ενενήκοντα μία ίσας εις δραχμάς νέας 34,775 τριάκοντα τέσσαρας χιλιάδας και εβδομήκοντα πέντε, τους τόκους δε αυτών από την ημέραν της επιταγής προς 10 τοις 100 μέχρι εξωφλήσεως β) διά απαντηθέντα έξοδα δραχμάς νέας 67 μετά του τόκου αυτών προς 10 τοις 100 από της επιταγής ταύτης μέχρι εξωφλήσεως γ) παν απαντηθέν έξοδον διά την εκτέλεσιν κτλ.

Γάμος Διονύση Τζαμάκου. (Πηγή : ΤΟ ΔΙΣΤΡΑΤΟ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ, Χ. Ντάλας, Αθήνα, 2008)

Τούτων ούτως έχόντων μετέβην ενταύθα και παραλαβών τον Δήμαρχ. Δ' Πάρεδρον του ανειρημένου Δήμου Θεοδωρίας Αναγνώστην Παππάν, κάτοικον του χωριού Νησίστας και μετ' αυτού συνεδεθείς μετέβημεν εις άπασαν την περιφέρειαν του ειρημένου χωρίου Πιστιανά (Τσιφλικίου) του οφειλέτου Μουσταφά Βέη Ιωαννίτου, υιού του Μετκόβεη και επελήφθην της κατασχέσεως. Κατέσχον αυτώ αναγκαστικώς έχον ως εξής:

1.3 Η περιγραφή του χωριού στο έγγραφο του πλειστηριασμού

Τω ανωτέρω χωρίον ανήκει εις την επαρχίαν Τζουμέρκων, αποτελών μέρος του Δήμου Θεοδωρίας έχων έκτασι εκ του Ανατολικού μέρους μέχρι του Δυτικού ώρας 4 τέσσαρας, καθώς επίσης και εκ Αρκτικού μέρους μέχρι του Ανταρκτικού ετέρας ώρας τέσσαρας 4.

Συνορεύει Ανατολικάς με το όριον του χωρίου Μπούγας ονομαζόμενον Παπύρη και Μπούκουρι και με τον ποταμόν Σαραντάπορον όριον του χωρίου Λουψίστας, Δυτικώς και κυρίως με ποταμόν Άραχτον, Αρκτικώς με τα όρια του χωρίου Νησίστας, Βρύση και Ντερέση, Ανταρκτικώς με τα όρια του χωριού Καλυνδίνης, Παλαιοκάτουνου ονομαζόμενον κτλ.

Κομπανία Διστράτου σε πανηγύρι. (Πηγή : ΤΟ ΔΙΣΤΡΑΤΟ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ, Χ. Ντάλας, Αθήνα, 2008)

Άπασα η έκτασις των γαιών του ειρηνέμου χωρίου εκτιμήθη παρ' εμού και του Δημαρχικού Παρέδρου, ότι είναι άνω των 15,000 δεκαπέντε χιλιάδων στρεμμάτων, εξ αυτών εισί νυν καλλιεργημένοι γαίαι ως έγγιστα στρέμματα 800 οκτακόσσια, ακαλιέργηται ήτοι χέρισα άνω των τεσσάρων χιλιάδων στρεμμάτων 4,000, τα δε λοιπά μέρη άπαντα λογκόδες και προς χρήσιν ζωοβοσκής. Εις άπασαν ταύτην την περιφέρειαν των γαιών του χωριού, εισί κάτοικοι τεσσαράκοντα οκτώ οικογένειαι, οικίαι είναι τεσσαράκοντα οκτώ, εξ αυτών αι μεν επτά είναι λιθόκτισται αι δε λοιπαί είναι καλύβαι ξύλιναι με χόρτον στεγασμένοι προς κατοικίαν των ζευγητών, αι κατοικίαι αύται εκάστη έχει τα παρατηήματα αυτής ήτοι αχερώνα και αλωνοτόπια και περιοχή αυτών ήτοι (γιούρτια) κείμενα άπαντα επί εδαφών γης άνω των διακοσσίων στρεμμάτων. Εντός του ιδίου χωρίου είναι Ναϊσκος της Αγίας Τριάδος λιθόκτιστος. Εκ των ανωτέρω οικογενειών αι μεν τριάκοντα επτά είναι Πεστιανίται, αι σε ένδεκα οικογένειαι είναι Σχορετζανίτες, αι λεγόμεναι των Τζαμακέων καθώς και από τας οικίας αι 6 είναι αυτών των Τζαμακέων, εξ ων αι μεν τρεις είναι λιθόκτισται, επίσης δε εκ των οικιών τρεις οικίαι ονομάζονται (Βακούφικαι) ήτο εκκλησιαστικάι του Μοναστηρίου της Παναγίας του χωρίου Θεοδώριανα.

Εκ των γαιών των καλλιεργημένων χωραφίων, είναι στρέμματα εσπαρμένα και χέρισα ως έγγιστα πενήκοντα ονομαζόμενα Βακούφικα εκκλησιαστικά εντός του χωρίου Εκκλησίας Αγίας Τριάδος. Επίσης δε είναι εκτεταμένον μέρος γης προς ζωοβοσκήν και χωράφια χέρισα και καλλιεργημένα άνω των τριών χιλιάδων στρεμμάτων, τα οποία ονομάζονται Τζαμακαίικα και τα οποία καλλιεργούσι σήμερα αι οικογένειαι των Τζαμάκων ήτοι Σχορεστανίτων, και βόσκουσι τα ζώα των εις τας ζωοβοσκάς. Έχουσι δε καλλιεργημένα χωράφια ως έγγιστα στρέμματα εκατόν 100. Αι δε έτεραι τρεις οικογένειαι αίτινες κατοικούσι εις τας εκκλησιαστικάς κατοικίας του Μοναστηρίου Παναγίας των Θεοδωριάνων, νέμονται και ούτοι μέρος εκτεταμένης γης άνω των 150 εκατόν πενήκοντα στρεμμάτων, μέρος προς ζωοβοσκήν και μέρος καλλιεργούσι ως έγγιστα 50 πενήκοντα. Άπασαι δε αι γαίαι αι ονομαζόμεναι Βακούφικαι και Τζαμακαίων, ενάγονται εις τον αριθμόν του ποσού των γαιών των 15,000 στρεμμάτων άπάσης της περιφέρειας των χωρίων. Γύρωθεν των ορίων Μπούγας και των εντός του χωρίου Ριάκος ονομαζόμενον Ποταμιά έχων δένδρα πλατάνους μετρίου αναστήματος άνω των πεντακοσίων δένδρων, έτερα καρποφόρα δένδρα υπάρχουνσι ολίγα τινά μικράς ηλικίας σκαμνέαι και συκές εις ριζάρια 20 είκοσι.

1933 – Το ζεύγος Σεραφεΐμ Τζαμάκου. (Πηγή : ΤΟ ΔΙΣΤΡΑΤΟ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ, Χ. Ντάλας, Αθήνα, 2008)

Το ανωτέρω χωρίον Πιστιανά του ειρηνέμου Δήμου Θεοδωρίας της επαρχίας Τζουμέρκων, μεθ' άπάσης της περιφέρειας αυτού ήτοι των γαιών αυτού βοσκησίμων, καλλιεργησίμων και καλλιεργημένων, των οικιών και παραρτημάτων αυτών (Γιβατριών), αλωνοτοπίων και αχυρόνων κτλ. εκτιμήθη παρά του Δημοαρχικού Παρέδρου του ειρηνέμου Δήμου Θεοδωρίας Αναγνώστου Παππά και εμού του κλητήρος διά δραχμάς εξήκοντα, αρθ. 60 χιλιάδας ως εκ των παραγόντων εισοδημάτων, ήτοι ενικοίων Κισλάδων και Γεώμερου εκ των παραχθέντων καρπών.

Ως πρώτη δε προσφοράν ήτοι θέλει χρησιμεύσει προς έναρξιν του πλειστηριασμού, προτείνω εκ μέρους του πληρεξουσίου επισπεύδοντος Μουσταφά Αγά Ιωαννίτου, υιού Ιμβραχήμ Αγά Μαλιόκου, κυρ. Κωνσταντίνου Μελιώτα το ήμισυ ήτοι δρχ. χιλιάδας τριάκοντα

αρθ. 30.000.Ο πλειστηριασμός γεγήνηται εν τη πόλει Άρτης ενώπιον Συμβολαιογράφου Άρτης και εις τον συνήθη τόπον των πλειστηριασμών Κωνσταντίνου Βάλλα, κατά την μετά του επισπεύδοντος και του οφειλέτου ιδιωτικήν συμφωνίαν.

Ημέραν δε του πλειστηριασμού, τόπον και ώραν προσδιορίζω την 17 Ιουνίου 1884 έτους, ημέραν Κυριακήν, έξωθεν του καφενείου Αποστόλου Καρατζένου, μετά την θείαν λειτουργείαν, κατά την 10 π.μ. μέχρι 12 της μεσημβρίας ως θέλει δημοσιεύσω και διά τωνμου.

Αντίγραφον της παρούσης θέλει κοινοποιήσω όταν και όπως ο Νόμος διατάσσει και θέλει δημοσιευθή δις διά της εν Άρτη εκδιδομένης εφημερίδος ο «Άραχθος».

Η κατακύρωσις θέλει γίνει εις τον τα πλείονα προσφέροντα υπερθεματιστήν.

Ο τελευταίος πλειοδότης οφείλει να παρακαταθέσει τα χρήματα αμέσως εις τον εν τω πλειστηριασμό υπάλληλον, εις νομίσματα χρυσά ή αργυρά ή τραπεζικά της τραπεζής Ηπειροθεσσαλίας.

Η παρούσα κατάσχεσις εγένετο απόντως του επισπεύδοντος και του οφειλέτου.

Εφ' ω συνετέχθη η παρούσα έκθεσις ήτοι αναγνωσθείσα ευκρινώς και μεγαλοφώνως υπογράφεται παρά του δημαρχικού Παρέδρου Αναγνώστου Παππά και εμού του κλητήρος.

Ο Δημαρχικός Πάρεδρος, Αναγνώστης Παππάς

Ο Δικαστ. Κλητήρ, Αντώνιος Δεσύλας

Στην κατασκευή του αυλακιού για το Σιάντο – Σινιάγκο. (Πηγή : ΤΟ ΔΙΣΤΡΑΤΟ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ, Χ. Ντάλας, Αθήνα, 2008)

1.4. Η εξαγορά των Πιστιανών Π. Ε.

Παρά τις προσπάθειες μας, δεν κατέστη δυνατόν να βρεθεί το συμβόλαιο εξαγοράς του χωριού καθώς το αρχείο του Κ. Βάλλα προς το παρόν αγνοείται. Σύμφωνα με το έγγραφο του πλειστηριασμού από τις 48 οικογένειες που κατοικούσαν στην περιοχή το 1894, οι μεν 37 ήταν «Πεστιανίτες», οι δε υπόλοιπες 11 ήταν «Σχορετζάνιτες, αι λεγόμεναι των Τζαμακέων».

Κάποια στοιχεία όμως για εξαγορά μεμονωμένων εκτάσεων, που ίσως ανήκαν σε Τούρκους είχε ήδη γίνει από το 1882, όπως αναφέρει ο Χ. Ντάλας σε άρθρο του στην εφημερίδα ΔΙΣΤΡΑΤΟ της Άρτας.

Λέει χαρακτηριστικά: «Ξεχασμένη στο βάθος μιας κασέλας (σεντουκιού) της Μ. Βόβλα (1892-1991) βρέθηκε μια δικαστική απόφαση επί αγωγής «Εν ονόματι του Βασιλεώς των Ελλήνων Γεωργίου του Α΄, Αρθ. 70/7-10-1882». Ενάγων κάποιος Βελίκος Αυλάν Τσαούς Κασρινός, ιδιοκτήτης ή πληρεξούσιος, και εναγόμενοι ένδεκα κάτοικοι Πιστιανών επαρχίας Τζουμέρκων. (Αναγνώστης Κοντός, Νικόλαος Σιαφαρίκας, Βασίλειος Πρέντζας, Σπύρος Μήτσος, Χρήστος Αθανασίου, Βασίλειος Γιαννάκης, Βαγγέλης Μήτσος, Αθανάσιος Βόβλας, Δημήτριος Αποστόλης και Χρήστος Τσαρακλής). Αντικείμενο της διαφοράς η πληρωμή γραμματίου 50 οθωμανικών λιρών από Φεβρουάριο 1880. Οι κάτοικοι αυτοί, πρόγονοι σημερινών κατοίκων του Διστράτου κυρίως του Τραπεζακίου, όφειλαν το χρέος προφανώς από αγορά τμήματος του χωριού. Κάποιοι από τους οφειλέτες (Αν. Κοντός, Νικ. Σιαφαρίκας και Χρ. Τσαρακλής) είχαν περιουσίες και στην απέναντι επί του οθωμανικού περιοχή, η οποία αποτέλεσε εγγύηση για πληρωμή του χρέους. Έτσι, βρέθηκε η αρχή των ιδιοκτησιών, για το Τραπεζάκι και κάποιων άλλων παραποτάμιων εκτάσεων». Σύμφωνα με τις αναφορές του Χ. Ντάλα «.....το μεγαλύτερο τμήμα του χωριού που πέρασε στο ελληνικό (Δίστρατο) εξαγοράστηκε από τον Χρ. Τσαρακλή. Από τον ίδιο κάποιες εκτάσεις στα όρια του χωριού παραχωρήθηκαν σε ακτήμονες για να παίζουν το ρόλο συνοριοφυλάκων (Φαρμάκης στα όρια με Καλεντίνη, Ρόβας στο Ξεράκι, Μαντζέλος στην Τσοπάδα, Ρέντζος στην Ασφακούλα, Κ. Γεωργάκης στα Κατσανάδια όρια με Ανεμοράχη και Μπαρούχος στα όρια με Νησίστα). Άλλες εκτάσεις στο κέντρο του χωριού αγοράστηκαν από παραχειμάζοντες κτηνοτρόφους από τα Σχωρέτσαινα (Καταρράκτης) (Τζαμακαίοι, Φλωραίοι, Φωταίοι). Αγορές εκτάσεων από τον Χρ. Τσαρακλή έγιναν και από άλλους κατοίκους του χωριού, όπως στην περιοχή «Ρεπανίδα» (Κονταίοι, Βοβλαίοι, Νατσικαίοι). Αθρόες αγορές από τους νέους οικιστές εκτάσεων που ανήκαν στους απέναντι ή σε άλλα χωριά των Τζουμέρκων έγιναν τα επόμενα χρόνια μετά την προσάρτηση, όπως μαρτυρούν τα ονόματα των χωραφιών (Ζυγουραίικο, Μελισσουργιώτη, Κομζιάδια κτλ).

2. ΧΩΡΙΟΝ ΝΗΣΙΣΤΑ Π. Ε. (σημερινό ΚΕΝΤΡΙΚΟ)

Απέναντι από τη Νησίστα, στην αριστερή όχθη του Αράχθου, βρίσκονταν το χωριό «Ναζαίοι» «.....κατοικούμενο ανέκαθεν από Νησισιώτες και ήταν κεφαλοχώρι. Σ' αυτό δεν είχε επεκταθεί από τη Νησίστα η προστασία του Μετκο - μπέη το 1825, γιατί το κατείχαν ως τιμάριο οι ισχυροί οπλαρχηγοί αδελφοί Ιωάννης και Δημήτριος Κοτελίδας. Μόνο μετά το 1839, όταν αυτοί εξώστηκαν από τους Τούρκους, έμεινε αναγνωρισμένο κεφαλοχώρι όπως πρώτα. Μετά την προσάρτηση της Άρτας στην Ελλάδα, το 1881, όσες οικογένειες είχαν απομείνει στη Νησίστα διάβηκαν τον Άραχθο

κι εγκαταστάθηκαν στην περιφέρεια των Ναζαίων και συνοικίστηκαν με τους διασκορπισμένους στην πεδιάδα της Άρτας, αποτελώντας δικό τους χωριό, που ονομάστηκε «Νέα Νησίστα»...» (Βακατσάς, 2001))

Ο Σερ. Ξενόπουλος στο βιβλίο του «Δοκίμιον Ιστορικών περί Άρτης & Πρεβέζης» (1884) αναφέρεται στην έκταση του σημερινού Κεντρικού και επιβεβαιώνει τα παραπάνω ως εξής: «ΚΑ') Νισήστα Νέα, χωρίον οικούμενον υπό οικογενειών 120, εκκλησιαζομένων εν τω ναώ του αγίου Νικολάου και ευλογουμένων υπό 3 ιερέων. αυτόθι υπάρχουσι και δύο ηρειπωμένα παρεκκλήσια της αγ. Τριάδος και του αγ. Γεωργίου. Το χωρίον τούτο κείται προς ανατολάς του παλαιού επί λόφου και διαχωρίζεται υπό του ποταμού Ινάχου, όπου υπήρχε ποτε Παλαιοχώριον, Ναζαίοι καλούμενον, ως εκ των ερειπίων οικιών δηλούνται. Εις την νέαν ταύτην Νισήσταν μετηνάστευσαν αι ανωτέρω οικογένειαι άμα τη καταλήψει του Ηπειρωτικού θέματος υπό του Ελληνικού Στρατού, εν έτει 1881, αποφεύγουσαι την πολυετή τυραννικήν Τουρκοκρατείαν και τους άλλως τυραννικωτέρους ιδιοκτήτας, ή μάλλον ειπείν άρπαγας Ιωαννίτας Οθωμανούς», (Βυζάντιος, 1884)

Κρυονέρι Κοινότητας Κεντρικού. (Από προσωπική συλλογή Α. Καρρά)

Ο Ν. Σχινάς καταγράφει επίσης το 1886 δυο σταθμούς της Οροφυλακής που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή, αυτούς του Κρυονερίου και της Φτέρης. «ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ (73ος) : Περίπου 3 ½ ώρες από το χωριό Κουκολίστα «επί γλώσσης εισεχούσης κατά την αριστεράν όχθην του ποταμού Αράχθου», βρίσκονταν ο ελληνικός σταθμός του Κρυονερίου, αποτελούμενος από μια καλύβα στην οποία διέμενε ο αξιωματικός. Δίπλα, στη σκιά ενός γέρο-πλάτανου υπήρχε βρύση με αρκετά καλό νερό, δυο μαγαζιά αποτελούμενα από καλύβες, καθώς και 3 ακόμη καλύβες ανατολικά του σταθμού που είχαν φτιάξει οι χωρικοί που είχαν μετοικήσει στην ελεύθερη Ελλάδα από την απέναντι πλευρά του ποταμού που ήταν στο τούρκικο.

Στην απέναντι πλευρά, πάνω από τη δεξιά όχθη του χωριού Σκούπα, και στη θέση Άγιος Νικόλαος βρισκόταν ο ΠΑ' (81ος) ομώνυμος οθωμανικός σταθμός. Πιο κάτω δε, απέναντι από τη θέση Πολύτσαϊνα, υπήρχε λιθόκτιστος οθωμανικός τελωνειακός σταθμός.

ΣΤΑΘΜΟΣ ΦΤΕΡΗΣ (74ος): Μια περίπου ώρα μακριά από το Σταθμό Κρυονερίου και κοντά στην προ τετραετίας κατασκευασθείσα οδό, στην αριστερή όχθη του Αράχθου βρίσκονταν ο σταθμός της Φτέρης, αποτελούμενος από μια καλύβα. Απέναντι, στο χωριό Νισίστα βρίσκονταν ο ΠΒ' (82ος) οθωμανικός σταθμός, ο οποίος ήταν έδρα του λόχου». (Καρρά, 2021)

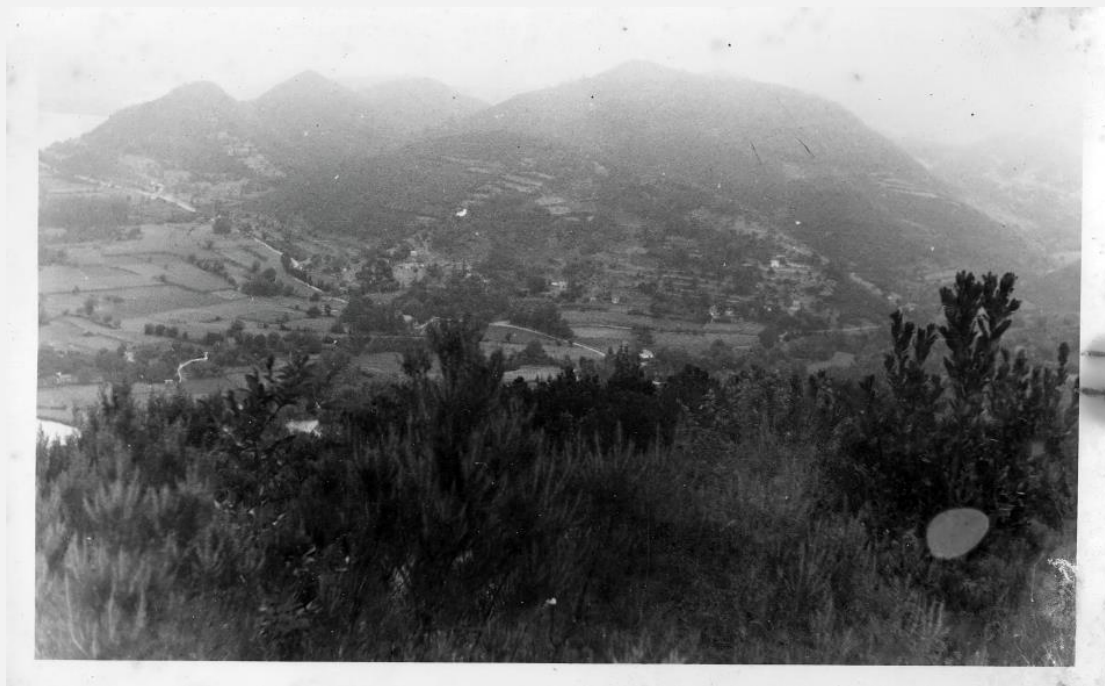

Πατρική οικογένεια Λευκοθέας Κοντού. (Πηγή : ΤΟ ΔΙΣΤΡΑΤΟ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ, Χ. Ντάλας, Αθήνα, 2008)

2.1. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς του χωριού Νησίστα

Σύμφωνα με το ιστορικό του αγροκτήματος Νησίστας – Φιλιππιάδος που αναγράφεται στην έκθεση του Γραφείου Εποικισμού Άρτης (1926), «το αγρόκτημα Νησίστα ήτο άλλοτε συνηγμένον μετά του αγροκτήματος Νησίστης Θεοδωριάνων και κατά το έτος 1881 οπότε τα σύνορα Ελλάδος και Τουρκίας ετέθησαν εις τον ποταμόν Άραχθον, οι κάτοικοι ηναγκάσθησαν να χωρισθούν εις δύο και έκτοτε παρέμειναν ούτω, αποτελούντες ιδίαν κοινότητα έκαστος Συνοικισμός. Η μεν προς την Παλαιάν Ελλάδα, ονομάσθη Παλαιά Νησίστα (Θεοδωριάνων), η δε προς την Νέαν Ελλάδα, Νέα Νησίστα (Φιλιππιάδος) [.....] Αρχικά ιδιοκτήτης του αγροκτήματος εφέρετο ο Οθωμανός Σεφκέ Νετζίπ Βέης, εις τον οποίον οι καλλιεργηταί έδιδον κατ' αποκοπήν, έναντι του φόρου τον οποίον επλήρωνε ο ιδιοκτήτης εις το δημόσιον. Συν τω χρόνω

τοις επέβαλε να πληρώνουν διά της βίας 10% εις είδος. Αλλά πάλιν δεν του έφθανον και κατά το έτος 1877 ηύξησε το ποσόν τούτο, από 10% εις 30%, όπερ επλήρωνον ως είδους γεωμόρου.....» (ΓΑΚ, Κ.Υ.). Όταν οι κάτοικοι της Νησίστας την εγκατέλειψαν, ο Νετζήπ ήγειρε αξιώσεις και επί της Νέας Νησίστας και το 1884 (2 Ιουνίου) υπέβαλε αγωγή στο πρωτοδικείο Άρτας περί κυριότητας, την οποία όμως εγκατέλειψε (Βακατσάς, 2001)

Φτέρη Κοινότητας Κεντρικού (Από προσωπική συλλογή Α. Καρρά)

2.2. Η Αγωγή του Νετζίμπεη εναντίον των κατοίκων του χωριού

Από το Πρωτοδικείο Άρτας έγινε μια έρευνα και καταγραφή των αποφάσεων μετά την υπαγωγή της πόλης και της ανατολικής όχθης στο ελληνικό κράτος το 1881.

Μια από αυτές, η αρ. 132/1884, που αναφέρεται σε αγωγή του Νετζίμπεη τσιφλικά της Νησίστας κατά «Ζαχ. Γιώτη και λοιπών κατοίκων του χωριού Νησίστα», καταγράφεται στο βιβλίο «ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΑΡΤΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΕΤΩΝ 1882-1884».

Πρόεδρος - Θεόδωρος Γούζαρης

Δικηγόροι - Σ. Βαρζέλης – Δ. Μήλων

Διάδικοι - Νετζίμπεης Μετκόμπεης (ενάγων) – Ζαχαρίας Γιώτης και λοιποί κάτοικοι Νησίστας (εναγόμενοι)

Ιστορικών

Ο ρηθείς (Νετζίμπεης) ενάγων απηύθυνεν ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου την από 3 Ιουνίου ε.ε. αγωγήν του εν ή εξέθεσεν ότι εκ πατρικής κληρονομίας και επί τη βάσει αναμφισβήτητων τίτλων ιδιοκτησίας είναι κύριος του επί της δεξιάς όχθης του ποταμού

Αράχθου και επί της Οθωμανικής χώρας κειμένου χωρίου Νησίστα, όπερ επί μεγάλης εκτάσεως και εντεύθεν του Αράχθου εκτεινόμενον και περιέχον γαίας καλλιεργουμένας και καλλιεργησίμους, λειβάδια, δασώδη και πετρώδη μέρη ως και οικήματα λιθόκτιστα και καλύβας, ενέμετο ολόκληρον διά των εν αυτώ καλλιεργητών του, λαμβάνων παρ' αυτών το κεκανονισμένον γαιώμορον 30% επί της παραγωγής των καρπών και εκμισθώνοντας εν αυτώ βοσκάς. Του χωρίου τούτου καίτοι χωριζόμενη απ' αυτού διά του ποταμού Αράχθου, αναπόσπαστον και ολοκληρωτικόν μέρος αποτελεί μεγάλη έκτασις γης 4000 στρεμμάτων περίπου εντεύθεν του Αράχθου κειμένη εν τω Δήμω Θεοδωρίας της επαρχίας Τζουμέρκων, και οροθετουμένην ΒΑ με γαίας και άγριον τόπον των χωρίων Χόσεψι και Μπούγα, ΑΜ με γαίας των χωρίων Πιστιανά και Μπούγα, ΜΔ με ποταμόν Άραχθον και ΒΔ με γαίας χωρίων Ράμια και ποταμόν Άραχθον, συνισταμένη δε από γαίας καλλιεργουμένας, καλλιεργησίμους, βοσκάς, δάση και όρη και περιλαμβάνουσα προσέτι 15 περίπου οικίας, ων τινες εχρησίμευον δι' αποθήκευσιν καρπών του χωρίου, τινες δε προς κατοικίαν των καλλιεργητών του, των πλειότερων εξ αυτών διαμενόντων σταθερώς εις τας εν τω χωρίω εν τω Τουρκικό μείναντα οικήματα και καλύβας, την έκτασιν ταύτην αποτελούσαν το ήμισυ της όλης περιφέρειας του χωριού Νησίστα ομού μετά του εν τω Οθωμανικό παραμείναντος ετέρου ημίσεως αυτού, προ μεν του 1850 επί εικοσαετίαν ολόκληρον αναδρομικώς ο πατήρ -του – από του έτους 1825 – από του έτους δε τούτου, ότε ούτος απεβίωσεν το 1835 και μετά ταύτα ότε μετά τον θάνατόν του αγοράσας εκ μοίρας ουχί αγοράς τα μερίδια και των τεσσάρων λοιπών συγκληρονόμων αδελφών του επί του εν λόγω χωρίου εγένετο ολόκληρος κύριος, ενέμοντο διανοία κυρίου αταράχως απολαμβάνοντες μέχρι του 1881 παρά των καλλιεργούντων τας εν αυτή γαίας μεταξύ των οποίων και οι αντίδικοι γαιώμορον 30% επί της παραγωγής των καρπών, και εκμισθών και τας εν αυτώ βοσκάς χωρίς ουδέποτε οι καλλιεργηταί του εν οίς και οι αντίδικοι να αμφισβητήσωσι τα εν αυτοίς διακιώματά του, πλην το έτος 1881, ήτοι άμα τη καταλήψει της Ηπειρωτικής χώρας υπό των Ελληνικών στρατευμάτων λήγοντος του Ιουνίου του έτους τούτου και άμα τη υπό των εν πεδιάδι Άρτης αγροτών γενομένη εξεγέρσει κατά των ιδιοκτητών, οι αντίδικοι διαβάντες αθρόοι τον Άραχθον μετά των ζώων και οικογενειών των, εκ συστάσεως και από κοινού συμφέροντος κινούμενοι αποφασίσαντες προς αλλήλους αμοιβαίαν συνδρομήν όπως τω αφαιρέσωσι την ιδιοκτησίαν του κατέλαβον παρανόμως άπασαν την ανωτέρω περιγραφομένην έκτασιν γης την αποτελούσαν καθά ειρήται το έτερον ήμισυ εντεύθεν του Αράχθου του χωρίου της Νησίστα και πήξαντες εντός αυτής καλύβας ενεκατεστάθησαν εν αυτή παρακωλύοντες ούτω έργω την επ' αυτής ελευθέραν της κυριότητός του ενάσκησιν, εξακολουθούντες δε έκτοτε μέχρι σήμερα να κατέχωσι κοινή ταύτην και αρνούμενοι την απόδοσιν του οφειλομένου επί των καρπών γαιωμόρου και εμποδίζοντες την υπό των μισθωτών του χρήσιν των εν αυτή βοσκών αποστέργουσι να τον γνωρίσωσιν ως κύριον αυτής προβάλλοντες αδικαιολογήτως ότι αυτοί εισί κύριοι μετά την μετά της Ελλάδος ένωσιν, ενώ και - κατά την περί παραχωρήσεως των νέων επαρχιών – σύμβασιν μεταξύ Ευρώπης και Ελλάδος και την παρακολουθήσασαν ταύτην συνθήκην μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας τα δικαιώματα της ιδιοκτησίας τα κτηθέντα επί τη βάσει ταπίων ως και τα ιδικά του εκηρύχθησαν ισχυρά και αναφαίρετα και αρνούνται να τω παραλείψωσι την κατοχήν αυτής καίτοι πολλάκις διά τούτο προσκληθέντες και εξητήσατο να γίνει δεκτή η αγωγή του ως νόμιμος και βάσιμος επί των τέλει ίνα αναγνωρισθή ότι η κυριότης της εν τω ιστορικό της παρούσης περιγραφομένης

εντεύθεν του ποταμού Αράχθου κειμένης περιφέρειας του χωριού Νησίστα ανήκει εις αυτόν, υποχρεωθώσιν οι αντίδικοι και διά προσωπικής αυτών κρατήσεως να τω παραχωρήσωσιν ταύτην μεθ' όλων των εν αυτή ως ανωτέρω διατασσομένης συγχρόνως της εξ αυτής αποβολής αυτών και της εν αυτή εγκαταστάσεώς του.

Αιτιολογικόν

Επειδή η περί αναρμοδιότητος του Δικαστηρίου τούτου προς λύσιν της προκειμένης διαφοράς ένστασις των εναγομένων, επί τω λόγω ότι τα κτήματα περί ων πρόκειται κείνται κατά το πλείστον εις την περιφέρειαν ξένης επικράτειας, είναι ως ανυπόστατος απορριπτέα διότι διά της αγωγής ρητώς εξαιρούνται εκείνα και ζητείται η απόφασις του Δικαστηρίου επί των εν τη Ελληνική επικρατεία και εις την περιφέρειαν του Δικαστηρίου τούτου κειμένων κτημάτων.

Επειδή η περί απαραδέκτου της προκειμένης αγωγής ένστασις των εναγομένων λόγω μη νομίμου κοινοποιήσεως αυτής και η λόγω ελλείψεως παθητικής νομιμοποιήσεως, εξαρτάται εκ της αποδείξεως του ισχυρισμού του ενάγοντος ότι άπαντες οι εναγόμενοι εκ συστάσεως κατέλαβον τας περί ων η αγωγή γαίας.

Επειδή αρνουμένων των εναγομένων τον ισχυρισμόν τούτον του ενάγοντος, ούτος καθίσταται υπόχρεος εις απόδειξιν αυτού, προς τούτο δε δύναται να μεταχειρισθή παν νόμιμον μέσον και μάρτυρας έτι προκειμένου περί γεγονότος δι'ο γεγονός ήτο ανέφικτος η ύπαρξις εγγράφου αποδείξεως.

2.3. Παρατηρήσεις των συγγραφέων

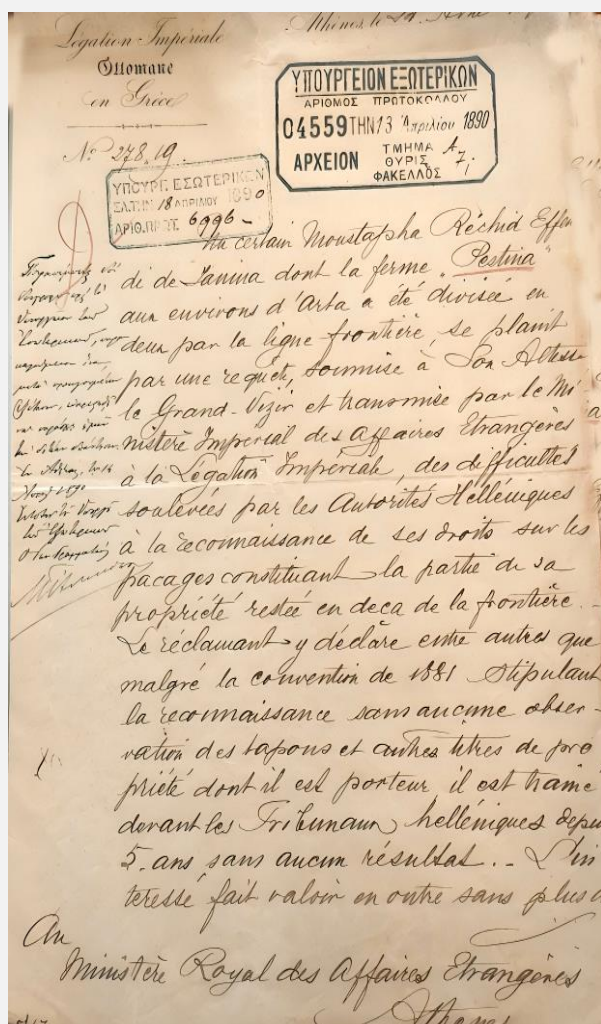
Η πράξη αυτής της κατάληψης ήταν η αρχή της υπόθεσης της εξαγοράς του χωριού Νησίστα Π.Ε. ενώ η πλήρης εξαγορά έγινε αργότερα μετά το 1900. Όμως η απόφαση αυτή παρουσιάζει ενδιαφέρον ως εξής : Η έκταση που αναφέρεται ταυτίζεται περίπου με τα όρια της πρώην κοινότητας και τώρα Δημοτικού Διαμερίσματος Κεντρικού (Νησίστα Π.Ε.). Η έκταση αυτή το 1881 είχε ελάχιστα σπίτια (κυρίως καλύβες ή αποθήκες) και ελάχιστους ή καθόλου μόνιμους κατοίκους. Οι οικισμοί με την έννοια που δίνουμε σήμερα δημιουργήθηκαν μετά την προσάρτηση κυρίως από την μετανάστευση των κατοίκων του απέναντι τμήματος του τσιφλικιού. Ένα άλλο συμπέρασμα είναι ότι η πράξη αυτή των κατοίκων ακολούθησε τότε την εξέγερση της πεδιάδας της Άρτας, προφανώς παρακινούμενη, η οποία προηγήθηκε κατά πολύ αυτής των θεσσαλών αγροτών που γνωρίζει όλη η Ελλάδα και κατέληξε στο Κιλελέρ.

3.Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Μερικά χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα στις 13 Απριλίου 1890, φθάνει στο Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας μια επιστολή, γραμμένη στα Γαλλικά, σύμφωνα με την οποία ο Μουσταφά Ρεσίδ Εφένδης διεκδικούσε την ιδιοκτησία του χωριού Πιστιανά. Από την αλληλογραφία ανάμεσα στην Πρεσβεία με τα διάφορα υπουργεία, τον Νομάρχη Άρτας και τους λοιπούς αποδέκτες ξεχωρίσαμε δύο έγγραφα. Το πρώτο έγγραφο με αριθ. 498/1η Αυγούστου 1890 του Δήμαρχου Θεοδωρίας, απευθύνεται προς τον Νομάρχη Άρτης. Ο Δήμαρχος δίνει ένα συνοπτικό ιστορικό της κατάστασης όπως αυτή διαμορφώθηκε σχετικά με τα χωριά Πιστιανά και Νησίστα Π.Ε..

Διαβάζουμε χαρακτηριστικά :

Προς τον Κύριον Νομάρχην Άρτης

Η επιστολή του Ρεσίντ Εφέντη προς το Υπουργείο Εξωτερικών. (ΓΑΚ. Κ.Υ.)

δικαιοδοσίας της και επείσθη ότι η διαφορά αυτή δεν ήτο δυνατόν να λυθή διοικητικώς, παρέπεμψε τους αναφερομένους εις την δικαιοσύνην, ην γνώμην ασπασθέντες και οι αναφερόμενοι κατέφυγον εις τα τακτικά δικαστήρια νομίμως και συνεζήτησαν την υπόθεσιν ταύτην εν αυτοίς επανελληνμένων και ευρίσκεται η επίδικος αυτή διαφορά, αν δεν απατώμεθα, εις το σημείον της διεξαγωγής των μαρτυρικών αποδείξεων.

Ταύτα γινώσκονται και ως εκ της υπηρεσίας ημών και εξ αντιλήψεως σπεύδομεν και φέρομεν εις γνώσιν υμών διά τα περαιτέρω.

Ευπειθέστατος

Ο Δήμαρχος Θεοδωρίας

Το δεύτερο έγγραφο, με ημερομηνία 7 Αυγούστου 1890, αφορά την απάντηση του Προέδρου Πρωτοδικών Άρτης σχετικά με το θέμα, στο οποίο αναφέρεται στην ήδη προαναφερθείσα αγωγή 132 του 1884 του Νατζίμπεη, καθώς και στην αγωγή 98 του Μουσταφά Αγά Μαλιόκου, την οποία, παρά την έρευνά μας στα αρχεία του Πρωτοδικείου στα Γ.Α.Κ. Άρτης, δεν μπορέσαμε να εντοπίσουμε :

Επιστρέφοντας την έναντι επισημειωτικήν διαταγήν Υμών αναφερόμεν ότι οι αναφερόμενοι ευρίσκοντο και επί Τουρκοκρατίας μετά των χωρίων Νησίστα και Πιστιανά εις τα δικαστήρια περί της κυριότητος και της επικαρπίας των χωριών τούτων.

Άμα δε τη ενώσει των μερών τούτων μετά της Ελλάδος, συνοικίαι τινές των χωρίων αυτών υπήχθησαν κατά την οροθεσίαν εις το Ελληνικόν Κράτος και αίτινες ονομάσθησαν και χωρία Νησίστα και Πιστιανά του Ελληνικού.

Τα χωρία ταύτα ως ήτο επόμενον επιμένουν εις τους αρχικούς ισχυρισμούς των, διό ηναγκάσθησαν οι αναφερόμενοι να καταφύγωσιν εγκαίρως εις την Διοικητικήν αρχήν, ήτις φιλοφρόνως φερομένη προς αυτούς, ένεκα της υπηκοότητός των εχορήγησεν αυτοίς κατά το έτος 1881, 1882 και 1883 πάσαν δυνατήν συνδρομήν και το ζήτημα ως εκ

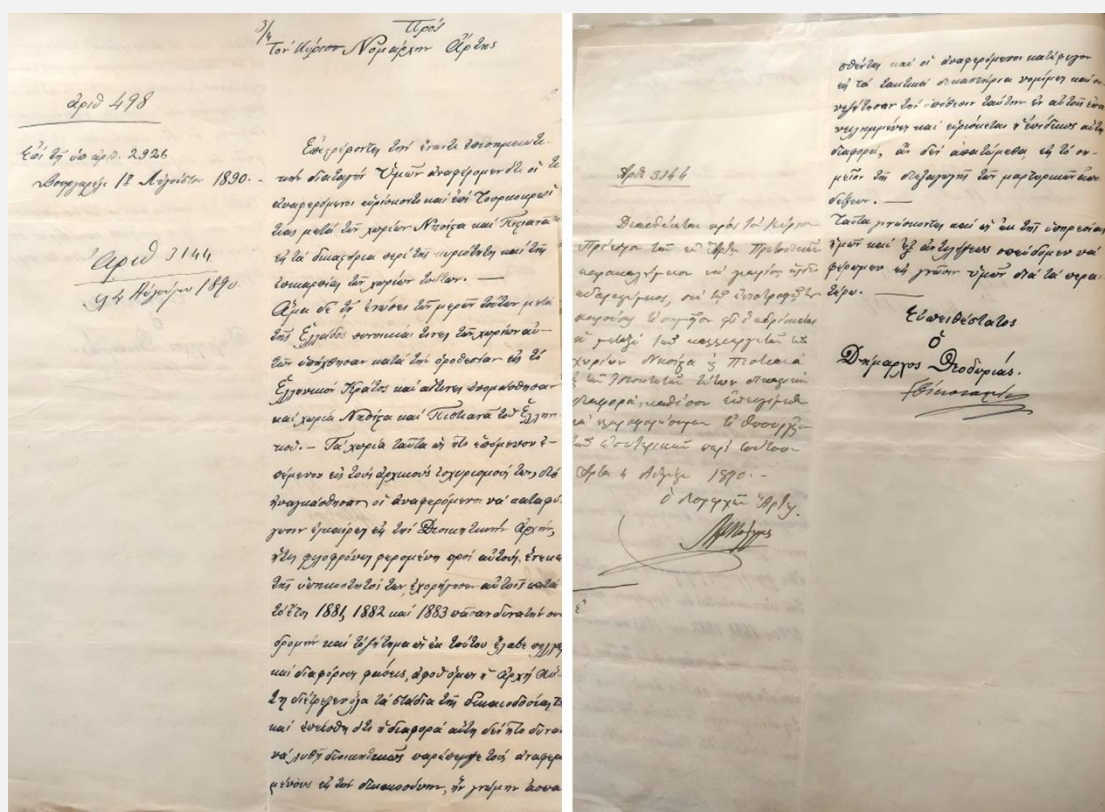
τούτου έλαβε πολλές και διαφόρους φάσεις, αφού όμως η αρχή αυτή διέτρεξεν όλα τα στάδια της

Προς τον Νομάρχη Άρτης

Απαντώντας εις το υπ' αριθ. 3144 έγγραφόν σας, πληροφορούμεν υμάς ότι επί μεν της αγωγής του Νατζίμπεη Μετκόμπεη κατά των καλλιεργητών του χωρίου Νησίστα εξεδόθη η υπ' αριθ 132 του 1884 απόφασις του ου προιστάμεθα Δικαστηρίου, υποχρεώσασα τούτον εις απόδειξιν της παθητικής νομιμοποιήσεως του εναγομένου, επί δε της αγωγής του Μουσταφά αγά Μαλιόκου κατά των καλλιεργητών του χωρίου Πιστιανά, εξεδόθη η υπ' αριθ. 98 απόφασις του αυτού Δικαστηρίου, διατάξασα τας αυτάς αποδείξεις.

Εν Άρτη της 7^η Αυγούστου 1890

Ο Πρόεδρος Πρωτοδικών

Το έγγραφο του Δημάρχου Θεοδωρίας προς τον Νομάρχη Άρτης στο οποίο περιγράφεται το ιστορικό της κατάστασης που αφορά τα χωριά Νησίστα και Πιστιανά Π.Ε.(Γ.Α.Κ. Κ.Υ)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αν και ο Μητροπολίτης Άρτης Βυζάντιος αποδίδει την ενέργεια των κατοίκων Πιστιανών και Νησίστας να μετοικήσουν στο Ελληνικό έδαφος, στην επιθυμία τους να αποφύγουν τον πολύχρονο και ανυπόφορο τυραννικό ζυγό, στην πραγματικότητα «.....ήταν ένας εύσχημος τρόπος για να αποφύγουν την καταβολή του γεώμορου και παράλληλα να διεκδικήσουν δικαιώματα ιδιοκτησίας. Αυτό γίνεται εμφανές από την υπ' αριθ. 102/20-11-1884 απόφαση του Πρωτοδικείου Άρτας, σύμφωνα με την οποία ο ιδιοκτήτης του οικισμού Νησίστα, οθωμανός μπέης από τα Ιωάννινα, ζήτησε από το

δικαστήριο, εκτός από την αναγνώριση της κυριότητάς του και την καταβολή του γεώμορου από τέλους Ιουλίου 1881 μέχρι την παράδοση του κτήματος « (Χιωτάκη, 1994).

Σύμφωνα με τον τότε Δήμαρχο Θεοδωρία Γ. Οικονομίδα, τα χωριά Νησίστα (Κεντρικό) και Πιστιανά (Δίστρατο) εξαγοράστηκαν κατά τα $\frac{3}{4}$ «.....κτηθέντων οιωνεί δωρεάν ένεκα της μη εγκαταστάσεως εν αυτοίς υφ' ημών διατασσομένων περί του εναντίου των τσιφλικιούχων μπέηδων ως και της παραπομπής αυτών εις τα δικαστήρια» (Οικονομίδα, 1976). Περισσότερες λεπτομέρειες για την παραπάνω κτήση «οιωνεί δωρεάν» δεν βρέθηκαν. Φαίνεται ότι η κατά του Γ. Οικονομίδα «δωρεάν κτήση» αναφερόταν μόνο στις ιδιοκτησίες και όχι στο δάσος. Έτσι το δάσος τουλάχιστον του Διστράτου κληρονομήθηκε από το δημόσιο σε αντίθεση με άλλα χωριά που το εξαγόρασαν και είναι κοινοτικό (Ντάλας)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

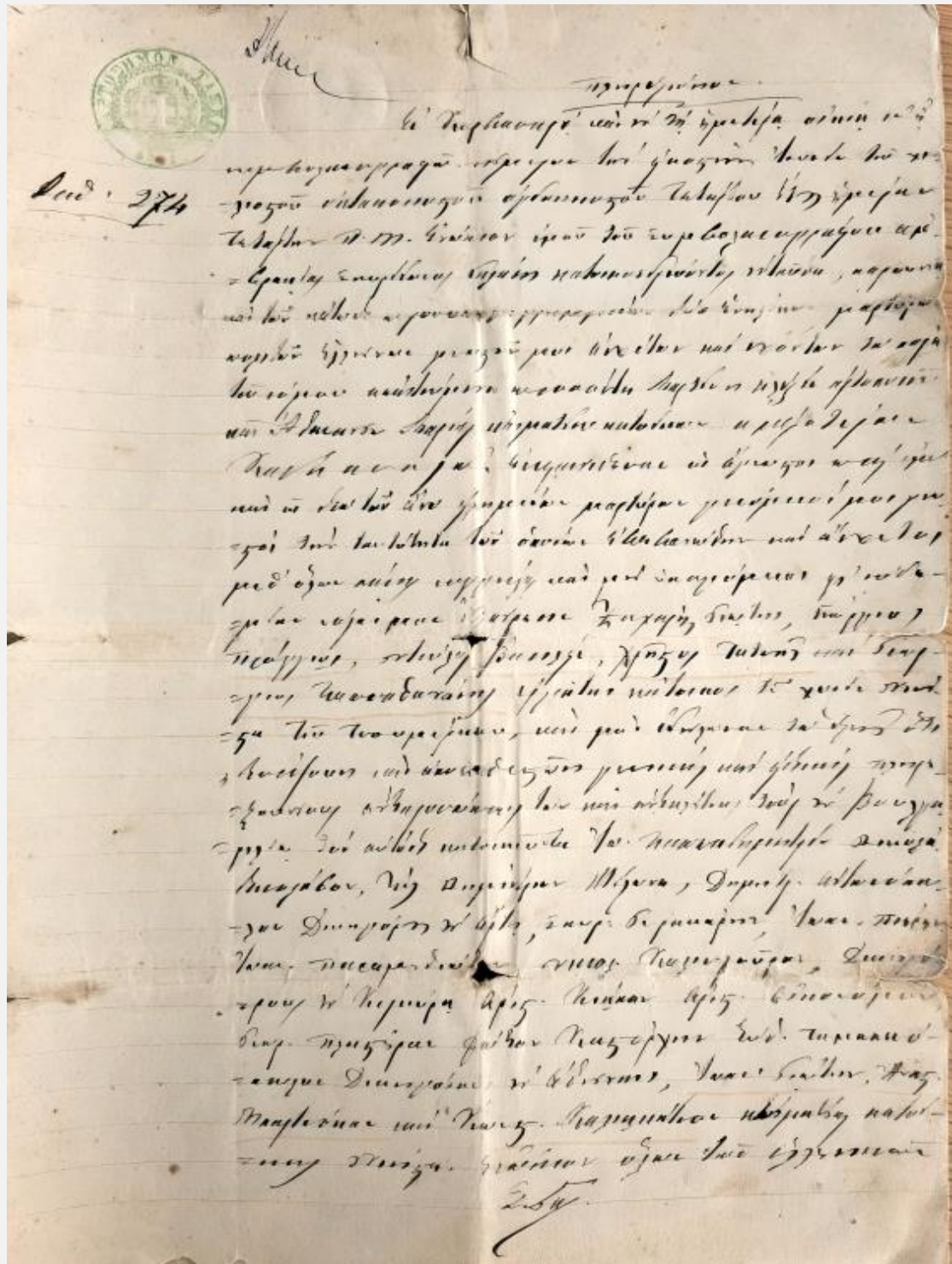
1. ΑΡΤΑ, Εφημερίδα, αρ. φ. 26, 9 Απριλίου 1884
2. Βακατσάς, Χ., Η γενική διοίκηση Ηπείρου: η αγροτική ιδιοκτησία 1913 – 1918. Διδακτορική Διατριβή, Παν. Ιωαννίνων, 2001
3. Καρρά, Α., Η οροθετική γραμμή του Αράχθου το 1881, Άρτα, 2021
4. Ντάλας, Χ., Οι ρίζες του κτηματολογίου στην ορεινή Άρτα - Η περίπτωση των χωριών Πιστιανά και Νησίστα, <https://www.distrato.gr/>
5. Οικονομίδα, Γ., Η ΕΞΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΒΟΥΡΓΑΡΕΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ, Αθήναι, 1976
6. Πατσαλιά, Κ. – Τερζοπούλου, Λ., ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΑΡΤΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΕΤΩΝ 1882-1884, Άρτα, 1981
7. Ξερόπουλος, Σ., Δοκίμιον ιστορικής τινος περιλήψεως τής ποτε αρχαίας και εγκρίτου Ηπειρωτικής πόλεως Άρτης και της ωσαύτως νεωτέρας πόλεως Πρεβέζης, Εν Αθήναις, 1884
8. Χιωτάκη, Α., Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΕ ΜΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ (ΤΕΛΗ ΤΟΥ ΙΘ' ΑΙΩΝΑ), Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΗΠΕΙΡΟΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΤΑ, Αθήνα, 1994
9. Αρχεία Γ.Α.Κ., Κ.Υ.
 1. Το αταξινόμητο υλικό του αρχείου Δ/σης Πολιτικής Γης, όπου εντοπίζονται οι φάκελοι για τα δύο χωριά στο ν. Άρτας, Δίστρατο και Κεντρικό.
 2. Τα αρχεία "Συλλογή COL027.201 - Συλλογή εγγράφων κοινότητας Κεντρικού Τζουμέρκων (Κ48κ).
[<https://greekarchivesinventory.gak.gr/index.php/u-2762>]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Περαιτέρω στοιχεία που αφορούν το ιδιοκτησιακό καθεστώς του χωριού Νησίστα Π.Ε. βρίσκονται στην Κεντρική Υπηρεσία των Γενικών Αρχείων του Κράτους, όπου κατατέθηκαν στις 21 Μαρτίου 1973, ως δωρεά, από τον Κων/νο Σιαφαρίκα. Πρόκειται για τα τρία έγγραφα που ακολουθούν στη συνέχεια :

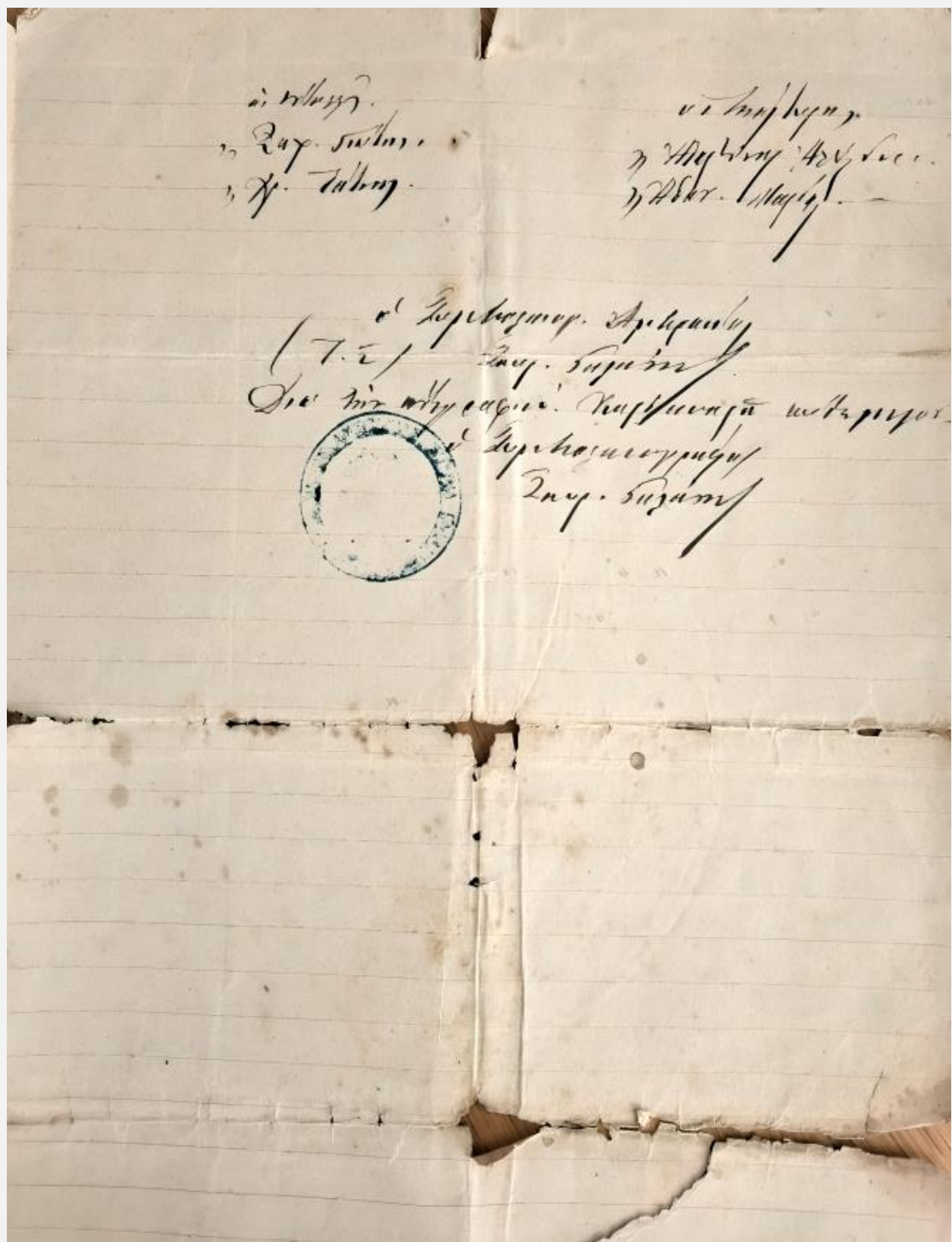
Εγγραφο 1

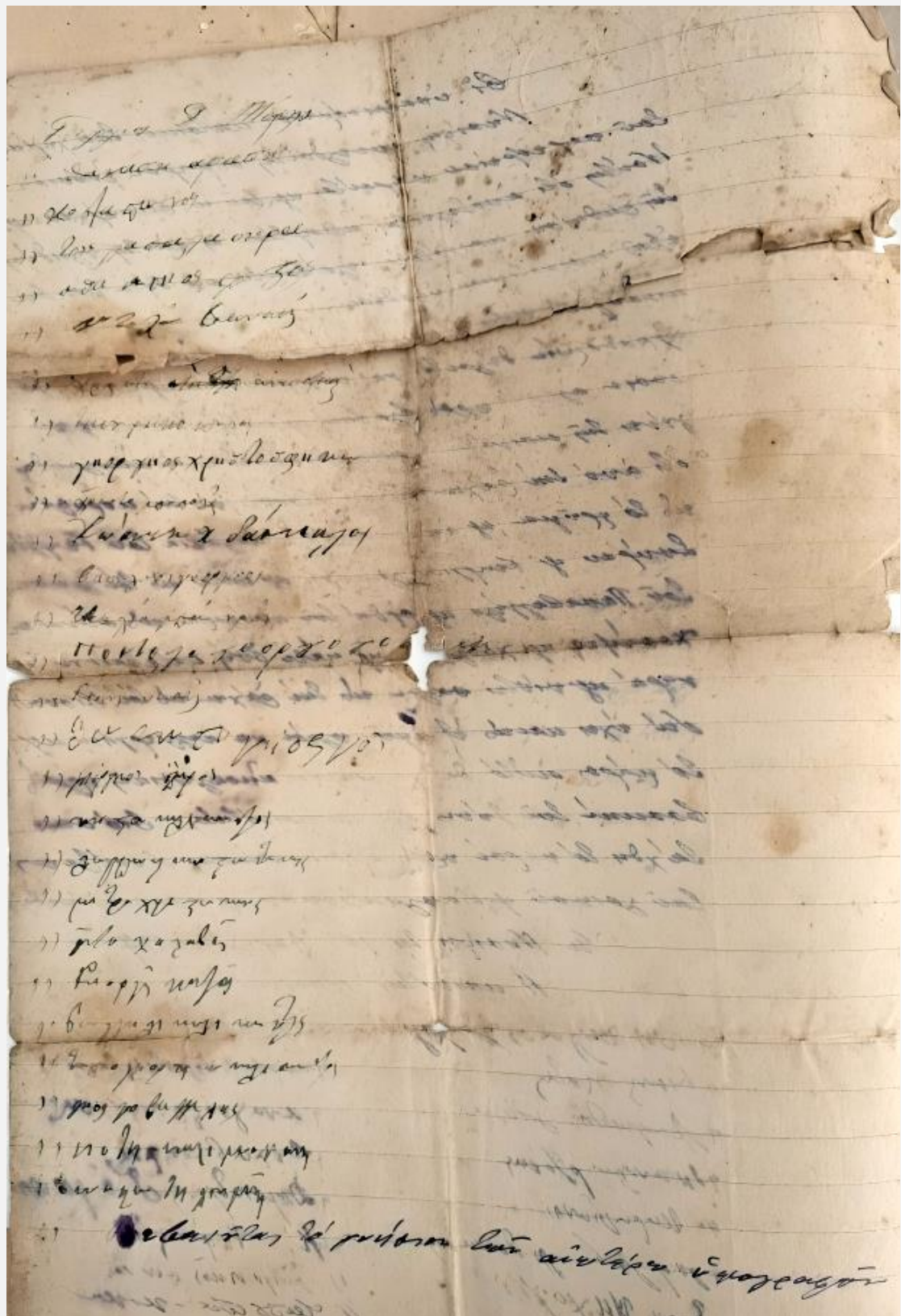
Το πρώτο αφορά το υπ' αριθμ. 274 πληρεξούσιο της 20ής Ιουνίου 1884 του Συμβολαιογράφου Καρβασαρά με το οποίο κάτοικοι του χωρίου Παλαιά Νησίστα διορίζουν πληρεξουσικούς.

[illegible]

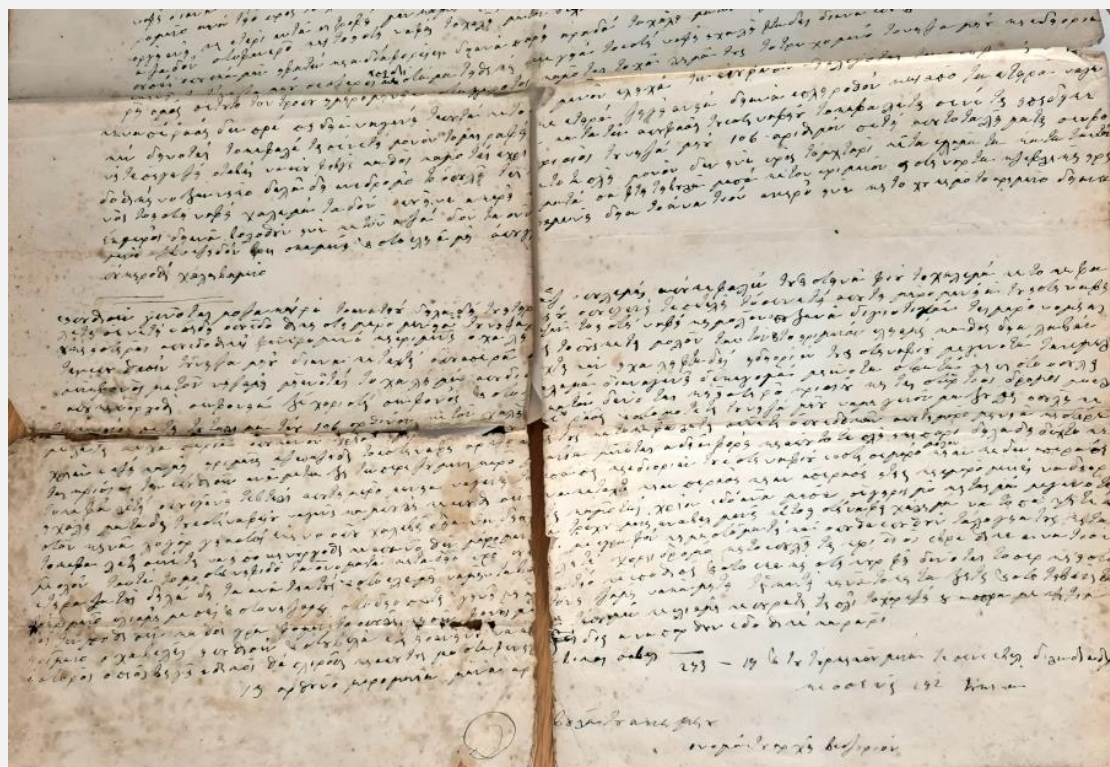
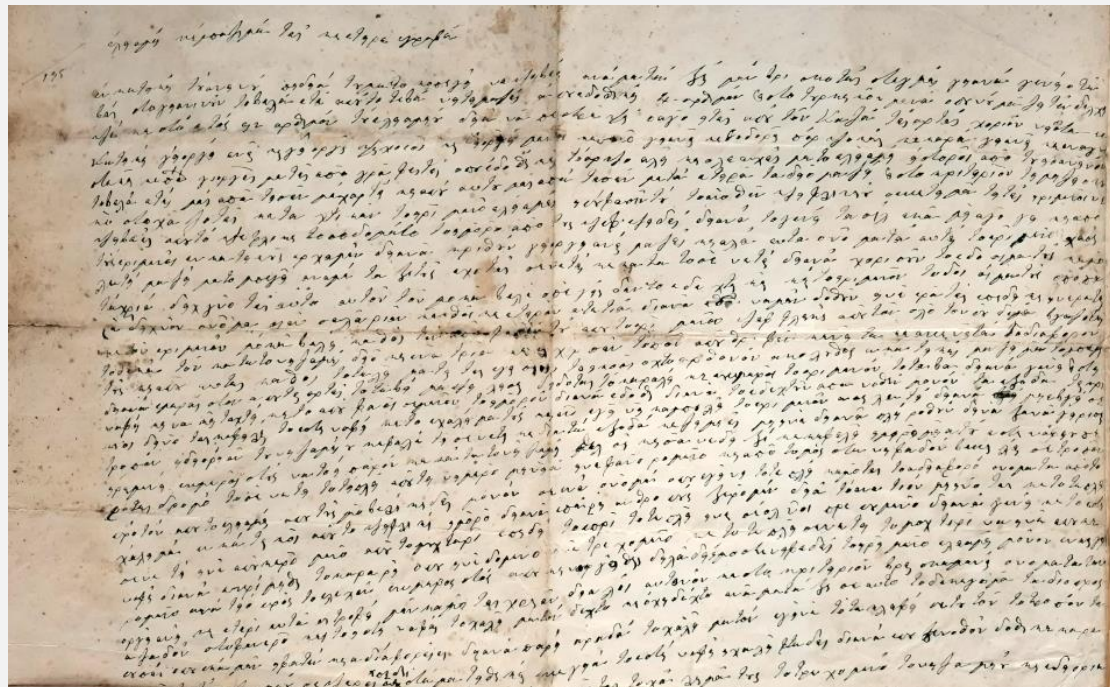
~~26~~

Εγγραφο 3

Το τρίτο έγγραφο είναι δικαστική απόφαση Ελιάμι (ιλάμι - ilam - δικαστική απόφαση) για το χωριό Νησίστα που διεκδικείται ως τσιφλίκι από τον Μπέη, του έτους 1892 (Ντεχιντζέ 4).

Copyright

© Αναστασία Καρρά

Η εργασία είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Απαγορεύεται η αναδημοσίευση επί χρημάτων και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή σε άλλη διασκευή, σύμφωνα με τον Ν.2387/1920 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/1993 και ισχύει σήμερα) και κατά τη διεθνή σύμβαση της Βέρνης (η οποία έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), χωρίς τη γραπτή άδεια του συγγραφέα.

APTA 6.3.2025